

Mutluluk Üzerine*

Siobhan Lyons

Çeviri: Murat Öznaneci

“İstirap dışında gerçek aşk yoktur ve bu dünya üzerinde, ıstırapın bizzat kendisi olan aşk ile mutluluk arasında bir seçim yapmak zorundayız. İnsan, ıstırapa veya acıya tahammülü arttığı ölçüde daha insani – daha ilahi bir varlık olabilir.”

– Miguel de Unamuno, İspanyol yazar ve düşünür

“Mutluluk bedene faydalıdır, ancak zihinsel güçleri geliştiren hüzdür.”

– Marcel Proust

“Aşık olmak acı çekmektir. Acı çekmemek, için kişi aşık olmamalıdır. Ama, kişi sonra aşık olmamaktan dolayı acı çeker. Bu yüzden, aşık olmak acı çekmek, aşık olmamak acı çekmek, acı çekmek acı çekmektir. Mutlu olmak aşık olmaktır, mutlu olmak o zaman, acı çekmektir, ama acı çekmek kişiyi mutsuz eder, bu yüzden, mutsuz olmak için kişi aşık olmalı, ya da acı çekmeyi sevmeli, ya da çok fazla mutluluktan dolayı acı çekmelidir.”

– Woody Allen

“İşin aslı; zeka arttıkça, genelde mutluluk azalıyor.”

– Lisa Simpson

Philosophy Now'un 82. sayısında Christopher Norris, Stephen Hawking'in "felsefe öldü" iddiasına karşılık olarak felsefeyi savundu. Bununla birlikte felsefe karşıtı (ve hatta felsefe destekçisi) birçok kişi, günlük yaşamda düşüncenin özgün biçimde sorgulanması anlamında kullanacak olursak, felsefenin gerçekten de miadını doldurduğunu öne sürüyor. Bu yazıda toplumun, ilişkiler, çalışma hayatı ve beslenme alışkanlıkları da dahil olmak üzere farklı alanlarda kendini belli eden, sürekli mutluluk saplantısı bağlamında bu sorun ele alınacaktır. Friedrich Nietzsche, Alain Badiou, Simon Critchley ve diğerleri gibi düşünürlerin eserleri ışığında, genel olarak bilinen ifadeyle bu "mutluluk endüstrisi"ndeki büyümenin, insanlığın kendine yönelik eleştirel sorgusu üzerinde dikkate değer bir ters etkiye sahip olduğunu kanıtlamaya çalışacağım.

Mutluluk ve Kişisel Gelişim

Günümüzde hâlâ yaşayan büyük filozof var mı? Yani, önceki yüzyıllarda yaşamış felsefe devleri ile mukayeseye girebilecek, tabi bununla birlikte yaşadığımız çağa karizma katarak, mustaribi olduğumuz söylenen 'tarihi kıskançlığı' altedebilmiş sağ bir düşünür var mı? Çağımızın entelektüel bir öneminin

---

* **Orijinal Kaynak:** Lyons, Siobhan. (2014). "[On Happiness](#)". *Philosophy Now*.

Atıf Şekli: Lyons, Siobhan. (2020, Kasım 03). "Mutluluk Üzerine", Çev. Murat Öznaneci. sosyalbilimler.org, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/mutluluk-uzerine>

bulunmasını arzu ediyor, dahası aramızda önemli zihinlerin varolabileceği düşüncesinden zevk alıyoruz. Birçok kişi için bu sorunun cevabı 'hayır' iken, aslında felsefe de bir zamanlar olduğu kadar ciddi bir zorunluluk değil artık; tersine, dijitalleşme ve küreselleşmenin bir sonucu olan artan çoğullukta, kalabalığın ortasında anlaşılabilirliğe karşı mücadelesini veriyor.

Yine de, felsefenin akademik kurumlara çekilerek bu hâle düşmüş olmasının başka bir nedeni bulunduğu inanıyorum. Toplumun mutlak bir değer olarak mutsuzluktan kaçınıp, topyekûn mutluluğun peşinde koşmaya karar vermesiyle, felsefenin küresel toplum için önemini yitirdiğini ifade etmek isterim. Burada 'mutluluk'tan kastettiğim, süregelen bir tatmin ve keyif hali yaşamak veya daha da temele incek olursak, hazı deneyimleyerek acıdan azade olmaktır. Mutluluğun verdiği mesaj ve öğretisi her yerde, hatta Nivea'nın "Touch of Happiness" (Mutluluk Dokunuşu) kremi ve L'oreal'in endorfini artırdığı iddiasında olan "Happyderm"i (Mutlu Cilt) gibi kozmetik ürünlerinde bile karşılaşılabiliyor. Baudrillard'ın ifade ettiği gibi, bizleri mutluluğun toplumsal norm olduğuna inanmaya zorlayan imgelerin bombardımanına tutulduğumuzda, yaşamlarımızda derin bir mutsuzluk olmasa da, en azından kısmi bir rahatsızlık hissedebilmek dahi neredeyse imkansız... Sadece cilt kremi reklamlarında değil, bütün reklamlarda verilen mesajın özü şudur; yalnız ve yalnız o ürünleri satın aldığımızda ve o yiyecekleri yediğimizde, kaçınılmaz vazifemiz haline getirilen mutluluğa erişebiliriz. Ve aslında bu, mutluluk mesajının topluma zerk edilmesinin birçok yolundan biri.

Mutluluk Endüstrisi'nin topluma içten içe nüfuz ettiği, hayatın tüm nahoş unsurlarının gereksiz birer toplumsal maraz olarak kapı dışarı edildiği bir dönemde yaşıyoruz. Korku, üzüntü, yalnızlık ve sıkıntı gibi hayatın belli unsurlarıyla baş etmeyi veya bunlar üzerine kafa yormak yerine onlardan kaçınıyor, hayatın en olağan güçlüklerine dahi katlanma becerimizi yitiriyoruz. Dr. Russ Harris'in, mutluluk ideolojileri ile kurumlarının gittikçe artan etkisiyle, keder, acı ve çaresizlik ile başedemeyen ve hatta bu duyguların dinamiklerini anlayamayan bir neslin yaratıldığını öne sürdüğü 2008 tarihli *Happiness Trap* (Mutluluk Tuzağı) adlı kitabı da bu noktaya değiniyor. Bu nedenle de, envai çeşit kişisel gelişim kitabı bulunmasına rağmen, mutluluk idealini kişisel gelişim kapasitemizi engelleyecek kadar yüceltiyoruz. *The Sydney Morning Herald* gazetesinde yer alan yakın tarihli ve "Are we caught in a happiness trap?" (Mutluluk tuzağına mı yakalandık?) başlıklı yazısında, Jill Stark da toplumun mutluluğu nihai hedef olarak, pozitif düşünmeyi de bu hedef doğrultusunda bir araç olarak benimsediğini ve bu yaklaşımın toplum için ters etkilere yol açtığını öne sürüyor:

"Giderek artan sayıda psikolog ve sosyal araştırmacı, çağdaş kişisel gelişim endüstrisinin 'iyi hisset, olumlu düşün' zihniyetinin arzu edilen aksine bir sonuca; huzursuz duyguların anormal görüldüğü bir kültüre yol açtığına inanmaya başladı. Ebeveynleri çocuklarını övgülere boğmaya teşvik eden öz saygı hareketinin eşzamanlı olarak güç kazanması neticesinde duygusal kırılganlığa sahip bir narsistler nesli yaratabileceği konusunda uyarıda bulunuyorlar... Dünyanın önde gelen mutluluk uzmanları bugünlerde, öz saygı denen yıkıcı gücün, gelecek nesilleri hayatın getirdiği hayal kırıklıklarıyla başedemeyecek kadar yetersiz hâle getirmesinden korkuyor." (*Sydney Morning Herald*, June 16, 2013)

Kurumsal olarak teşvik edilen mutluluğa sahip ülkeler listesinde Avustralya'nın üst sıralarda yer aldığı söyleniyor. Örneğin, Sydney'de Mutluluk Enstitüsü adı verilen ve insanların kendilerini daha mutlu

hissetmesi için çalışmalar yürüten bir kuruluş var ve geçtiğimiz Haziran ayında Melbourne’da ‘Mutluluk ve Kaynakları’ semineri düzenlendi. Şüphesiz, benzer etkinliklerle mutsuzluğuyla boğuşanlara sunulan yardımı kötileyemeyiz; ancak yapılan bu işlerin tüm felsefesi, toplumun kalıcı olarak mutsuzluktan ve dolayısıyla dengeli bir kişisel gelişimden kurtulmaya doğru yol aldığını gösteriyor.

Adı mutlulukla en çok anılabilecek düşünür, hazzı ulaşma ve acıdan kaçınma erekları üzerine odaklanan felsefesiyle Epikouros’tur. Çağdaş toplum Karl Marx gibi eleştirel felsefecilerin düşüncelerinden ziyade, Epikouros felsefesinin hedonistik bir karikatürünü şevkle benimsemiş durumda. Epikouros’un düşünceleri toplum tarafından öylesine özümsemiş ki, Sokrates’in “sorgulanmamış bir hayat yaşanmaya değmez” sözü kendini doğrulamaya başladı. Şöyle ki, mutluluğu ayrıcalıklı bir konuma yerleştirip, belirli bir noktaya kadar acıdan kaçınmayı tercih ettiğimizde, Sokrates’in hayatı sorgulama gerekliliği ters teperek, felsefeyi tümünden anlamsız hale getirir. Dahası, Alain Badiou 2012’de yayımlanan *In Praise of Love* (Aşka Övgü) adlı kitabında, hedonizm düşkünlüğünün ilişkileri zehirleyerek gerçek aşk için bir tehdit teşkil ettiğini ifade ediyor. Şöyle diyor kitabında;

“bu düşüncede aşk yalnızca coşkunun bir hazcılık ve geniş bir yelpazedeki olası zevklerden ibarettir. Amaç; mevcut sıkıntılar ile aşkın özünü oluşturan derin ve gerçek ötekilik deneyiminden kaçınmaktır... Temel ilkesi güvenlik olan diğer her şey gibi güvenliği aşk da iyi bir sigortaya, iyi bir orduya, iyi bir polise, iyi bir kişisel zevkçilik psikolojisine sahip bireyler için risksizlik anlamına gelir ve tüm risk karşısındaki üstüne yıkılır.” (*Aşka Övgü*, ss. 8-9)

Badiou’nun ifade ettiği hâliyle “mevcut sıkıntılardan kaçınma”, Epikouros’un zevk peşinde koşma ve acıdan kaçınma buyruğunun hayata geçirilmesidir. Hiç durmadan bu sıkıntı korkusundan kâr elde eden ilişki endüstrisi, ilişkilerimizde tümüyle mutluluk peşinden gitmemiz, aksi hâlde yaşamın bu alanında başarısız olduğumuzu kabullenmemiz gerektiği düşüncesini savunur. Bu noktada nihilist veya sadist bir aşk anlayışına kaymadan dikkate alınması gereken husus şudur; toplumun daimi mutluluğu elde etme saplantısı, insanların (a) yalnızken hayatını etkin bir şekilde idame ettirme ve (b) hayattaki öz değerlerini yeterince değerlendirebilme becerilerini bozmuştur.

Mutluluk ve Düşünsel Gelişim

Mutluluk ve düşünsel yaşam arasındaki ilişki ile ikisi arasında bir seçim yapmak durumunda olup olmadığımız da kapsamlıca araştırılmıştır. Sanatçı ve düşünür Philip Gilbert Hamerton, meşhur eseri *Intellectual Life*’da (1873) ilişkilerde erkeklerin genellikle mutluluğu düşüncenin üzerinde tuttuğunu, bu durumun entelektüel tatminden yoksun evliliklerine yansıdığını yazmıştır;

“Fransız bir profesör bana, kendisi ile aynı konumdaki adamların orta sınıfa kıyasla çok daha fazla kültüre sahip olmasına rağmen, bu adamların en cahil ve amiyane kadınları bulmak konusunda da sıradışı bir yetenekleri olduğunu anlatmıştı. Bu durumun açıklaması, yaptıkları evliliklerin hiçbir şekilde entelektüel nitelikte olmamasıdır... Evlilikler, entelektüel birliktelik mefhumu olmadan başlayıp, başladıkları gibi devam eder... bu kadınlar çoğu zaman öylesine iyi ve sadık eşlerdir ki, kocaları büyük mutluluk duyarlar; ancak duydukları mutluluk, ilginç bir şekilde hanımların varlığından bağımsız bir mutluluk biçimidir... profesör karısını seviyor olabilir... ama kendisinininkine denk bir entelektüel yapıya sahip biriyle... bir

arkadaşı ile daha enteresan bir akşam geçiriyordur.” (s. 152)

Hamerton’a göre, erkeklerin (ve şüphesiz kadınların) düşünsel bağlamda kendilerine uygun olmayan kişilerle evlenmesi entelektüel tatminden öte mutluluğa öncelik vermelerinden kaynaklanırken, bu evlilikler entelektüel birlikteliğin olmadığı ancak arzulanmış bir güvenlik ortamında, eşlerin payına eşit düşen hoşnutsuzluk veya huzursuzluk ile sonuçlanır. Öyleyse, tam tersi söz konusu olduğunda, düşünsel bilikliliğin peşine düşmek, mutluluktan belli bir ölçüde taviz vermeyi gerektiriyor.

Friedrich Nietzsche, 1876’da yazdığı *Untimely Meditations* (Zamansız Düşünceler) adlı eserinde mutluluk arayışının safi hayvanlığa eşdeğer olduğunu ifade ederek, bu olguyu daha etkili şekilde doğrular:

“Yine de bir düşünelim: hayvan nerede biter, insan - doğanın tek derdi olan insan nerede başlar? Mutluluğu arzu eden, henüz gözlerini hayvanın gördüğü ufuğun ötesine çevirmemiş demektir; çünkü hayvanın körü körüne dürtüyle aradığını, o sadece bilinciyle arzular. Yalnız, hayatımızın büyük bir bölümünde hepimizin yaptığı da budur ya: hayvanlıktan çıkamayız genelde; çektiği acı bir anlam taşımayan hayvanlar bizler de...” (ss. 157-158)

Nietzsche için mutluluk arayışını bırakanlar, entelektüel ve kişisel gelişimi acıları yoluyla kavradıklarından büyük insanlardır. Felsefesinin olgunlaşmaya başladığı 1881 tarihli *The Dawn, or Daybreak* (Tan Kızıllığı) adlı kitabında şöyle der:

“Bilgiye olan meylimiz o kadar fazla ki, güçlü ve iyice kök salmış bir hezeyanın mutluluğunu veya bilgiden bağımsız bir mutluluğu arzulanamıyoruz; bunların hayali bile acı veriyor bize. Dur durak bilmeden arayış içinde olmak öyle cezbediyor ki bizleri; aşkın karşılıksız aşkından asla vazgeçmeyişi gibi, bu arayış da bizim ayrılmaz bir parçamız hâline gelmiş...” (s. 428)

Sanat ve Karşılıksız Aşk

Birçok roman yazarı, düşünür ve film yönetmeni için trajik bir fenomen olan karşılıksız aşk acının zirvesidir. Woody Allen’ın *Vicky Cristina Barcelona* (2008) adlı filminde Penelope Cruz’un oynadığı Maria Elena adlı karakter, tamama ermediği için yalnızca karşılıksız aşkın gerçek aşk olabileceğini açıklar. Ancak bir karşılıktan yoksun olmasıyla yüce ve erdemli veya insan çaresizliğini bir surete bürümesiyle en dokunaklı aşk kabul edilen karşılıksız aşkın, en hakiki aşk olduğu fikri yeni değildir.

Nietzsche, insanın gelişebilmesi için karşılıksız aşk acısının zaruri olduğuna inanıyordu. Bu konuda en çarpıcı ve ilgi çekici şahsiyet muhtemelen Nietzsche olsa da, karşılıksız aşk ile gelen acının yararlarını görebilmiş tek düşünür değildir. *Philosophy Now*’un 20. sayısı’nda yer alan *Sick to Death?* (Ölümcül Hasta) başlıklı yazısında Justin Busch şöyle diyor: “Karşılıksız aşk, halihazırda bir hastalık olarak görülüyor, çünkü bazen büyük bir sanat eserine veya başka bir şekilde dönüşebiliyor. Hem, yavan ve anlamsız pop müziği tellallarını da zengin ediyor.” Busch’un, karşılıksız aşkın bir hastalık olarak görülmediğine dair düşüncesinin aksine, acıdan ölüme sonuçlanabilen takotsubo – kardiyomiyopati veya kırık kalp sendromu gibi gerçek hastalıklarda karşılıksız aşkın etken faktör olduğu son yıllarda kabul edildi. Sağlık üzerindeki olumsuz etkileri ise çekilen acıyı çok daha devasa boyutlara çıkarabiliyor. Öyle

ki acı çekmek, romantik olmasa dahi şairane bir maraza dönüşüp, emsali bulunmayan bir sanata ilham veriyor.

Genç Werther'in Reddedilmeye Dramatik Tepkisi

Karşılıksız aşk acısının yüce sanat adına nasıl kullanıldığına en belirgin örnek, Johannes von Goethe'dir. 1774 yılında yazdığı, genç bir adamın karşılık bulamayan sevgisinin oldukça trajik öyküsünü anlatan *Genç Werther'in Acıları* adlı eseri, karşılıksız aşkı tanımlayan bir eser olarak görülüyor. Baş karakteri intihar eden eser, okuyucular arasında bir intihar furçasına yol açmış olmasıyla ayrıca meşhurdur. Alman Romantik edebiyatının bir klasiği hâline gelen eser, aslında Goethe'nin Charlotte Buff'a olan karşılıksız aşkını ortaya koymuş ve bu nedenle hüsrana kapılan Goethe tarafından büyük bir eser olduğu reddedilmiştir. Goethe daha sonraları, bu eserin kendisine 'musallat' olduğunu söylemiştir.

Büyük sanat eserlerinin kaynağını çoğunlukla karşılıksız aşktan aldığı görüşü, aslında oldukça güçlü bir düşünceye dayanır. Busch'a benzer bir anlayışla Mary Ward şöyle der: "Görünürde veya hakikatte reddedilme, kaynağını ilhamdan alan edebi üretimin tetikleyicisidir" (*The Literature of Love*, ss.45-46, 2009). Eric Berne daha da ileri giderek acı çekeni diğer insanlardan üst konuma, neredeyse ilahi makamlara taşır: "Bir kadın tarafından sevilen adam hakikaten şanslıdır. Ancak gıpta edilecek kişi, sevip de çok az karşılık bulabilendir. Bariz bir küçümsemeyle geçip giden Beatrice mi, ardından hayranlıkla bakakalan Dante mi; hangisi daha büyüktür? (*Sex in Human Loving*, s.238, 1970). Bu bakımdan karşılıksız aşkın acısı, aşığın büyük aşk kabiliyeti ile kıyaslandığında önemsiz bir detay hâline geliyor. Ayrıca aşık olmanın, çok sevmenin kendisi apayrı bir erdeme, Kantçı felsefedeki ifadesiyle "algıdan bağımsız gerçek bilgiye" dönüştüğünde mutluluğun yokluğu da nispeten önemini yitiriyor. Bu şekilde değerlendirildiğinde, büyük aşıkta ulaşamadığından daha az seven taraf kaybeden, acılı aşık ise kazanan taraf ilan ediliyor. Elbette acılı aşık için bunun boş bir zafer olduğu da iddia edilebilir.

Sanat Aşkına Daha Fazla Acı

Acı çekmenin Romantizm ile ilişkilendirilmesi gayet doğaldır. Nietzsche, 1882 tarihinde *The Gay Science* (Şen Bilim) adlı eserinde diğer tüm sanat türlerinde olduğu gibi Romantizm'in acıya elverişli olduğunu, hatta "önkoşul olarak acı ile acı çekene gereksindiğini" (s. 234) iddia eder. Gerçek anlamda büyük sanat eserlerinin, büyük olabilmek için acı unsuruna gereksinim duyduğunu iddia edebiliriz. Her ne kadar bazen sanat ile bağdaştırılsa da, mutluluğun özgün eser üretmeye katkısı nispeten yetersizdir.

Mutluluktan yoksunluğun sanat eseri üretmedeki yararları birçok şekilde kendini ortaya koymuştur. Örneğin Gilles Deleuze, sanatı ortaya çıkaran düşüncelerin, gelenekçi tutum altında ezilip yok olabileceğini, düşünce ve sanatsal yaratıcılığın ise şiddet ile doğrudan ilintili olduğu teorisini ileri sürmüştür. Christine Halse'a göre, Deleuze için "düşünme eylemi gerçeklikle şiddetli bir şekilde yüzleşmedir" (*Biopolitics and the Obesity Epidemic*, s. 57, 2009). Bununla birlikte Bouchard da, Nietzsche ve Deleuze'un "düşünce cisme karşı şiddettir ve dahası, kurulu kategorilerin dağıtılmasıdır" savında olduğunu iddia eder (*Hemingway: So Far from Simple*, s. 188, 2010). Bu bilgi ışığında, yaratıcı ve özgün düşüncenin üretiminde basit anlamıyla mutluluğun nasıl faydasız kaldığını görebiliriz: bu gibi duygusal

kısıtlamalardan sanat çıkmaz, ancak halihazırda toplumun arzu etmediği depresyon, şiddet, acı gibi deneyimler vasıtasıyla teşvik edilebilir. Geldiğimiz bu nokta da mutluluğun sanata vesile olmadığı argümanını destekler.

Muhtemelen Felsefeyle İşi Olmayan, Mutlu Bir İnek

Birçok düşünür acı ve çilenin erdemlerini ele almış, ruha ve zihne yararlı olduklarında karar kılmışlardır. Bazı yazarlar da ruh ve akıl arasındaki bu tuhaf denklem üzerinde durmuştur. Örneğin Albert Camus'nün, ölümünden sonra 1971 yılında yayımlanan yarı otobiyografik romanı *A Happy Death*'de (Mutlu Ölüm), Mersault adlı karakter ölümle, cinayetle ve nihayetinde kendi ölümüyle elde edebileceği bir mutluluk fikrine kapılır. Şöyle diyor Camus: "Tüm yaşamı boyunca -rıhtımdaki bürosunda, odasında ve orada uyku dolu gecelerde, gittiği restoranda ve kadınında- yürekten imkansız olduğuna inandığı bir mutluluğun ardından azimle koşmuştu. Bu bakımdan kimseden bir farkı yoktu". Somerset Maugham'ın 1915 yılında yazdığı *Of Human Bondage* (İnsanın Esareti) eserindeki Philip Carey adlı karakter için ise insanın kırılabilirliğine ışık tutan banal ve dünyevi unsurlardadır anlam... Şöyle der: "insanın doğduğu, çalıştığı, evlendiği, çocuk sahibi olup öldüğü o en basit yaşam örüntüsü, aslında en mükemmel örüntüydü" (s. 653).

Felsefenin Gereği Olarak Mutluluk

Simon Critchley'in tespitine göre mutluluğun felsefeye bir faydası yoktur. Kendi ifadesiyle: "Ateizm mutluluk getirseydi, felsefe tükenmiş olurdu. Huzura ermiş ateistlerin kendilerini felsefeyle yormak için bir nedeni yoktur; olsa olsa kültürel bir eğlence veya sağduyularını keskinleştirmede kullandıkları teknik bir araç olarak başvururlar felsefeye. Bununla birlikte, bana kalırsa, ateizm mutluluk getirmez, hatta aksine huzursuzluk verir. İşte bu huzursuzluk haliyle başlar felsefenin kaygılı ve ayrıştırıcı diyalektikleri, kendini yiyerek çoğalan paradoksları..." (*Very Little... Almost Nothing: Death, Philosophy, Literature*, s. 3, 1997)

Felsefe huzursuzluk duygusundan doğmakla kalmaz, bu duyguyla serpilip nihai kapasitesine erişir. Hiçbir felsefi uğraş, mutluluğun sınırları dahilinde gelişip belli bir noktaya gelemez, çünkü, Critchley'in de söylediği gibi aksi mümkün olsaydı, felsefe günümüz toplumunda görüldüğü üzere sınıflara, amfilere tıkalı bırakılmış kültürel bir eğlenceden fazlası olabilirdi.

İlginçtir ki, Çinli düşünür Lin Yutang da benzer biçimde mutsuzluğun erdemlerini savunuyor, bir düşünürün felsefe yapabilmek için ille mutsuzluğa ihtiyacı olduğunu iddia ediyor:

"Diyorlar ki, mutsuzluk ilahidir; ama ben mutsuzluğun insani bir durum olduğundan eminim. Hayvanlar arasında surat asabilen ilk hayvan da maymundu, çünkü şempanze dışında gerçek anlamda üzgün bir surata sahip başka hayvana hiç rastlamadım. Üzüntü ile derin düşünce hali birbirine benzediğinden, böylelerini hep birer filozof olarak gördüm. O tür bir yüzde, sahibinin düşünmekte olduğunu anlatan bir şey buluyorum. Ama inekler pek düşünüyor gibi görünmüyorlar, en azından felsefe yapmıyorlar gibi... Çünkü her zaman gayet mutlu görünüyorlar." (*The Importance of Living*, s. 78, 1937).

Dolayısıyla Hamerton ve Nietzsche'nin yanı sıra Yutang da düşünce ve üzüntü arasında, veya anlayış ile acı arasında bir bağ kuruyor. Bu durumda her daim uyum, mutluluk ve tatminin erdemlerinden dem vuran mutluluk endüstrisini bir yana bırakıp, insan psikolojisi ile düşüncesinin göz ardı edilen içyüzünü gösterebildiğinden, varoluşun panzehirinin aslında tamamen mutsuzlukta olduğunu iddia edebiliriz. Bu nedenle basmakalıp sözlere takılıp kalmamak adına; sefilliğin veya en azından mutsuzluğun yaşamın en değerli unsuru olduğunu, insanın zaferi, kavrayışı ve kendine dönük eleştirel bakışı için bir katalizör olarak kucaklanması gerektiğini ileri sürüyorum. Daha önce bahsettiğim üzere büyük mutluluk veya sevinç hali, insanın kendini ve yaşamı eleştirel anlamda keşfetme gereksinimini ortadan kaldırarak, kültürel varlığımızın dayanağını, insanlığın üzerinde yükseldiği temeli parçalıyor.

Katıksız mutluluğu en büyük ahlaki değer, yokluğunu ise topluma karşı en büyük zarar olarak pazarlayan modern etiğin çarpık öncelikleri nedeniyle felsefe bir tür katakulliyeye veya Critchley'in tanımıyla kültürel bir eğlenceye dönüştü. Önceden de ifade ettiğim gibi, mutluluğun ne felsefeciye, ne felsefe pratiğine hiç faydası yok. Öyleyse bu kusurlu modern bilgiye inat, bu 'zarar'ı yaşamlarımıza geri alıp, mutluluk idealinden vazgeçersek, belki o zaman günlük varoluşumuz için büyük önem taşıyan felsefi sorgulama yeniden hak ettiği değeri kazanacaktır.

***

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da [@sosbilorg](https://www.facebook.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten aboneliği olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.